Wanneer een dergelijke overeenkomst zich uitstrekt tot ongeveer 10 % van de export van de betrokken waar uit de Lid-Staat van invoer uit een andere Lid-Staat, kan zij de handel tussen Lid-Staten merkbaar ongunstig beïnvloeden.

2. De in artikel 85, lid 2, EEG-Verdrag bedoelde nietigheid van rechtswege treft slechts de bepalingen van de overeenkomst, die met artikel 85, lid 1, onverenigbaar zijn. De gevolgen van deze nietigheid voor alle andere onderdelen van de overeenkomst en voor eventuele op basis van de overeenkomst geplaatste bestellingen en verrichte leveringen alsmede van de daaruit voortvloeiende betalingsverplichtingen, worden niet door het gemeenschapsrecht beheerst. Deze gevolgen dienen door de nationale rechter naar nationaal recht te worden beoordeeld.

In zaak 319/82,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van het Oberlandesgericht Saarbrücken, in het aldaar aanhangig geding tussen

SOCIÉTÉ DE VENTE DE CIMENTS ET BÉTONS DE L'EST SA

en

KERPEN & KERPEN GMBH & Co. KG

om een prejudiciële beslissing over de uitlegging van artikel 85 EEG-Verdrag,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE (Vierde kamer),

samengesteld als volgt: T. Koopmans, kamerpresident, K. Bahlmann, P. Pescatore, A. O'Keeffe en G. Bosco, rechters,

advocaat-generaal: P. VerLoren van Themaat
griffier: P. Heim

het navolgende

ARREST

De feiten

De verwijzingsbeschikking en de krachtens artikel 20 van 's Hofs Statuut-EEG ingediende schriftelijke opmerkingen kunnen worden samengevat als volgt:

I — De feiten en het procesverloop

Verzoekster is een in Frankrijk gevestigde vennootschap die zich bezighield met de verkoop van cement. Zij is thans in liquidatie. Verweerster is gevestigd in de Bondsrepubliek Duitsland.

In maart 1978 sloten partijen een overeenkomst voor de jaarlijkse levering van circa 40 000 ton cement gedurende een periode van vijf jaar. Verweerster verplichtte zich in deze overeenkomst om

— het van verzoekster betrokken cement niet in Saarland te verkopen, en

— bij leveringen in Karlsruhe en omgeving de belangen van het — gedeeltelijk aan verzoekster toebehorende — cementbedrijf te Wössingen (BRD) te ontzien.

Voorts werd bepaald dat de overeenkomst in onderling overleg zou worden geschorst, wanneer voor een der partners om prijspolitieke redenen de essentiële grondslag van de overeenkomst zou vervallen.

Verweerster nam een gedeelte van de voor 1978 overeengekomen hoeveelheid van 40 000 ton af en betaalde dit contant. Tussen 21 augustus 1978 en 31 oktober 1978 ontving verweerster in totaal 6 051,29 ton cement voor de prijs van 392 224,42 DM. In het onderhavige geding voor het Oberlandesgericht Saarbrücken maakt verzoekster aanspraak op genoemd bedrag. Zij beroept zich daarbij op de omstandigheid, dat zij verweerster de betrokken hoeveelheid cement heeft geleverd ter uitvoering van de overeenkomst van 30 maart 1978. Verweerster betoogt dat die overeenkomst nietig is wegens strijd met artikel 85 EEG-Verdrag.

Bij beschikking van 1 december 1982 heeft het Oberlandesgericht Saarbrücken het Hof van Justitie verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

1. Moet artikel 85 EEG-Verdrag aldus worden uitgelegd, dat als nietig is te beschouwen een voor vijf jaar gesloten overeenkomst betreffende een jaarlijks te leveren hoeveelheid van circa 40 000 ton, waarbij een in de Bondsrepubliek Duitsland gevestigd bedrijf zich tegenover een in Frankrijk gevestigd cementverkoopbedrijf verplicht, het betrokken cement niet in Saarland te leveren, alsmede om bij leveranties in Karlsruhe en omgeving terughoudendheid te betrachten met het oog op het — gedeeltelijk aan de Franse onderneming toebehorende — bedrijf te Wössingen (BRD) en daar slechts na ruggespraak met het Franse bedrijf nieuwe afnemers te werven?

2. Zo genoemde overeenkomst als raamovereenkomst moet worden gekwalificeerd en krachtens artikel 85, lid 2, nietig is, zijn dan ook de ter uitvoering van deze overeenkomst gesloten afzonderlijke koopovereenkomsten als nietig te beschouwen?

3. Zo vraag 1 bevestigend wordt beantwoord, moet dan artikel 85, lid 2, EEG-Verdrag aldus worden uitgelegd, dat de aldaar voorziene nietigheid van dien aard is, dat zij ook geldt voor de ter uitvoering van de verbintenis verrichte levering van de zaak, in die zin dat de leverancier, voor zover hij leveranties heeft verricht, geen herstel van de oude toestand (van vóór de nietige koopovereenkomst) — in de Bondsrepubliek Duitsland volgens de beginselen van de ongerechtvaardigde verrijking — zal mogen vorderen?

Krachtens artikel 20 van 's Hofs Statuut-EEG zijn schriftelijke opmerkingen ingediend door verzoekster in het hoofdgeding, vertegenwoordigd door F. Radü, advocaat bij het Landgericht Freiburg en het Oberlandesgericht Karlsruhe, en de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur N. Koch als gemachtigde, bijgestaan door I. Pernice, lid van de juridische dienst van de Commissie.

Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en gehoord de advocaat-generaal, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan. Bij beschikking van 22 juni 1983 heeft het Hof krachtens artikel 95, paragrafen 1 en 2, van het Reglement voor de procesvoering besloten, de zaak naar de Vierde kamer te verwijzen.

II — Bij het Hof ingediende schriftelijke opmerkingen

De eerste vraag

Volgens *verzoekster in het hoofdgeding* valt de litigieuze overeenkomst niet onder het verbod van artikel 85; de markt wordt er slechts in geringe mate door beïnvloed, gezien de zwakke positie van partijen op de markt van de betrokken produkten. De overeengekomen hoeveelheid van 40 000 ton ligt ver beneden de normen door de Commissie vastgesteld in haar bekendmaking van 27 mei 1970 inzake overeenkomsten van geringe betekenis die niet onder artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag vallen (PB C 64 van 1970, blz. 1).

De in deze bekendmaking aangegeven drempel van 25 % wordt geenszins bereikt, gezien de omvang van de omzetten die volgens verzoekster in de in casu min of meer relevante gebieden zijn behaald. In 1982 bedroeg de totale omzet in Rheinland-Pfalz ongeveer 2,6 miljoen ton en in Baden-Württemberg ongeveer 5;2 miljoen ton. In 1982 werden ongeveer 330 000 ton uit Frankrijk in de Bondsrepubliek Duitsland ingevoerd. In 1978 lagen deze cijfers veeleer nog hoger.

Bijgevolg was de contractueel vastgestelde jaarlijkse hoeveelheid van 40 000 ton zo gering, dat zij niet van invloed kon zijn op de markt.

De overeenkomst had voorts niet ten doel of ten gevolge, dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt werd verhinderd, beperkt of vervalst.

Verweerster in het hoofdgeding kocht in 1978 in totaal slechts 14 195,44 ton cement; mitsdien kan niet worden gesteld, dat de overeenkomst de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt daadwerkelijk beïnvloedde. Zij had evenmin tot doel, de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt te verstoren. Verzoekster heeft alleen handelsbetrekkingen met verweerster willen aanknopen.

Elementen waardoor de handel tussen de Lid-Staten ongunstig kan worden beïnvloed, ontbreken in casu. Een samenwerking tussen ondernemingen die de mededinging vervalst, valt slechts onder het verbod van artikel 85, lid 1, wanneer zij tevens de handel tussen Lid-Staten ongunstig kan beïnvloeden.

Artikel 85, lid 1, heeft niet ten doel, de mededinging als zodanig of met het oog op de vrijheid van de betrokken partijen te waarborgen; veeleer dienen door de mededinging belemmeringen op de markt te verdwijnen. Artikel 85, lid 1, kan in casu geen toepassing vinden, nu in geen geval kan worden gesteld, dat door volledige uitvoering van de overeenkomst de „goede werking van de gemeenschappelijke markt" ongunstig wordt beïnvloed.

De in artikel 85, lid 1, sub a tot e, genoemde gevallen doen zich evenmin voor.

Luidens de litigieuze overeenkomst heeft verweerster zich verplicht, het gekochte cement niet in Saarland te leveren. Er kan geen bezwaar tegen bestaan, dat de leverancier van een produkt met de koper overeenkomt dat deze niet levert in het gebied waar tot dusver de leverancier werkzaam was. De verplichting om „de belangen" van verzoekster in het hoofdgeding in haar bedrijf te Wössingen „te ontzien", is zeer vaag en kan niet worden beschouwd als een ongeoorloofde territoriale ondernemersafspraak.

De contractuele bepalingen volgens welke verweerster verplicht is genoemde belangen te ontzien, vormt rechtens geen relevante verklaring en behelst geen sancties bij schending.

De *Commissie* merkt op, dat het Hof in het kader van een procedure krachtens artikel 117 EEG-Verdrag geen uitspraak kan doen over de nietigheid van een bepaalde overeenkomst. Zij kan de verwijzende rechter echter de criteria aangeven volgens welke de betrokken overeenkomst aan artikel 85 moet worden getoetst.

Krachtens artikel 85 zijn onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt en verboden de overeenkomsten tussen ondernemingen welke de handel tussen Lid-Staten kunnen beïnvloeden en er toe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst.

Clausules in leveringscontracten, waarbij de koper wordt beperkt in zijn vrijheid om de betrokken waar te gebruiken zonder rekening te houden met belangen van derden en — binnen hetgeen rechtens toelaatbaar is — naar eigen economisch inzicht, en met name om te besluiten of, aan wie en waar hij de goederen doorverkoopt, vormen beperkingen van de mededinging in de zin van artikel 85 EEG-Verdrag. Dit heeft het Hof uitdrukkelijk vastgesteld ten aanzien van beperkingen van de doorverkoop aan bepaalde handelsgroeperingen (arrest van 17. 10. 1972, zaak 8/72, Cementhandelaren, Jurispr. 1972, blz. 977) en stilzwijgend ten aanzien van territoriale beper-

kingen (arrest van 16. 2. 1975, zaak 43/73, Suiker Unie, Jurispr. 1975, blz. 1663). Deze rechtspraak is a fortiori van toepassing op overeenkomsten die een algemene beperking bevatten van de vrijheid van de koper, de betrokken waar door te verkopen; het wordt de koper aldus immers onmogelijk gemaakt, aan enigerlei mededinging in het handelsstadium deel te nemen.

Artikel 85 is alleen van toepassing op overeenkomsten die de handel tussen Lid-Staten ongunstig kunnen beïnvloeden. Volgens vaste rechtspraak van het Hof moet, om te kunnen beoordelen of een overeenkomst aan deze voorwaarden voldoet,

„op basis van een geheel van objectieve gegevens — feitelijk of rechtens — worden vastgesteld of met een voldoende mate van waarschijnlijkheid kan worden verwacht dat deze overeenkomst al dan niet rechtstreeks, daadwerkelijk of potentieel (dat wil zeggen merkbaar), de handelsstromen tussen Lid-Staten kan beïnvloeden" (arrest van 11. 12. 1980, zaak 31/80, L'Oréal, Jurispr. 1980, blz. 3775-3791).

Een overeenkomst inzake de levering van Franse produkten in de Bondsrepubliek Duitsland beïnvloedt het handelsverkeer tussen de Lid-staten. Zoals het Hof in het arrest van 6 mei 1971 (zaak 1/71, Cadillon, Jurispr. 1971, blz. 351) heeft vastgesteld, moet de overeenkomst bovendien de handel beïnvloeden „in een voor de verwezenlijking van de doelstellingen van een enkele markt tussen staten schadelijke zin".

Een overeenkomst kan ook dan een dergelijke werking hebben, wanneer zij „wellicht zelfs in aanzienlijke mate leidt tot een toename van de handel tussen staten", doch belemmeringen bevat voor de vrijheid van de koper of van derden, die de handel tussen Lid-Staten beïnvloeden (gevoegde zaken 56 en 58/64, Consten en Grundig, Jurispr. 1966, blz. 449).

Het staat aan de nationale rechter te onderzoeken, in hoeverre de aan verweerster in het hoofdgeding opgelegde verplichtingen een dergelijke werking konden hebben. Daarbij moet er met name rekening mee worden gehouden, dat:

— de aan verzoekster opgelegde verplichting om de geleverde goederen voor eigen gebruik aan te wenden zo ver kon gaan, dat wederuitvoer van de goederen waarop de overeenkomst betrekking had, volledig was uitgesloten;

— het verbod van wederverkoop in Saarland een eventuele wederuitvoer van de betrokken goederen uit dit gebied naar Frankrijk uitsloot;

— de verplichting om in Karlsruhe en omgeving slechts na ruggespraak met het Franse bedrijf nieuwe afnemers te werven, in elk geval indirect van invloed kon zijn op de omvang of de weg van de invoeren uit Frankrijk.

De rechter moet voorts onderzoeken of eventuele belemmeringen van dien aard merkbaar zijn. Daarbij is doorslaggevend, of de betrokken overeenkomst schade kan toebrengen aan de verwezenlijking van de doelstellingen van een enkele markt tussen de Lid-Staten, gelet op de positie van partijen op de betrokken markt, de eventueel door de beperking getroffen hoeveelheden en het eventuele bestaan van soortgelijke overeenkomsten met andere kopers (arrest van 5. 6. 1971, zaak 1/71, Cadillon, Jurispr. 1971, blz. 351; arrest van 9. 7. 1969, zaak 5/69, Völk, Jurispr. 1969, blz. 295; arrest van 25. 11. 1971, Béguelin, Jurispr. 1971, blz. 949). Hiertoe behoeft niet te worden

aangetoond, dat bedoelde overeenkomst het handelsverkeer daadwerkelijk merkbaar heeft beïnvloed; het is voldoende dat zij een dergelijke werking kan hebben (arrest van 1. 2. 1978, zaak 19/77, Miller, Jurispr. 1978, blz. 131).

De tweede vraag

Verzoekster betwijfelt of de tweede vraag, evenals de derde, door het Hof moet worden beslist, nu algemeen wordt aangenomen dat de gevolgen van de nietigheid naar nationaal en niet naar gemeenschapsrecht moeten worden beoordeeld.

Zij meent dat de ter uitvoering van de raamovereenkomst gesloten individuele verkoopovereenkomsten niet nietig moeten worden geacht. Wanneer men er van uit gaat, dat afzonderlijke bestellingen afzonderlijke koopovereenkomsten zijn, zijn deze rechtens zo zelfstandig dat zij door eventuele nietigheid van de raamovereenkomst niet worden beïnvloed. Volgens de beginselen ter zake van „opvolgende overeenkomsten" moet worden aangenomen, dat een eventuele nietigheid krachtens artikel 85, lid 2, in beginsel niet van invloed is op de uitvoeringsovereenkomsten of „opvolgende overeenkomsten".

De *Commissie* betoogt dat bij een overeenkomst inzake de levering van uit een Lid-Staat afkomstige goederen in een andere Lid-Staat in beginsel alleen die clausules of onderdelen van de overeenkomst door nietigheid krachtens artikel 85, lid 2, kunnen worden getroffen, die zelf een beperking van de mededinging in de zin van artikel 85, lid 1, bevatten (arrest van 30. 6. 1966, zaak 56/65, Société Technique Minière, Jurispr. 1966, blz. 391; arrest van 30. 6. 1966, gevoegde zaken 56 en 58/64, Consten en Grundig, Jurispr. 1966, blz. 449). De vraag, in hoeverre de nietigheid van verboden clausules in een overeenkomst leidt tot nietigheid van de gehele overeenkomst of zelfs tot ongeldigheid van eventuele uitvoeringsovereenkomsten die dergelijke clausules niet bevatten, is een vraag van nationaal recht waarover het Hof zich niet kan uitspreken.

De derde vraag

Volgens verzoekster is de in artikel 85, lid 2, voorziene nietigheid niet van dien aard, dat zij ook de ter uitvoering van de (obligatoire) koopovereenkomst verrichte (zakelijke) levering aantast, in die zin dat de leverancier, voor zover de levering is geschied, geen herstel van de oude toestand (van vóór de nietige koopovereenkomst) kan vorderen. In casu vordert verzoekster niet meer en niet minder dan betaling van het bedrag dat haar toekomt voor reeds lang geleverde goederen, waarvan verweerster de ontvangst niet betwist. Nu teruggave van de ontvangen leveranties niet mogelijk is, zou het onverenigbaar zijn met het billijkheidsbeginsel, wanneer verweerster het ontvangen cement bovendien niet zou behoeven te betalen.

De *Commissie* meent dat de gevolgen van de (partiële) nietigheid van een overeenkomst voor de rechtsverhouding tussen de betrokkenen, ook wat de reeds ter uitvoering van de overeenkomst verrichte transacties betreft, een vraagstuk van nationaal recht is, dat zich onttrekt aan kennisneming door het Hof.

III — Mondelinge behandeling

Ter terechtzitting van 5 oktober 1983 zijn mondelinge opmerkingen gemaakt

door de Société de Vente de Ciments et Bétons de l'Est SA, vertegenwoordigd door F. Radü, advocaat bij het Landgericht Freiburg en het Oberlandesgericht Karlsruhe, Kerpen & Kerpen GmbH & Co. KG, vertegenwoordigd door H. Rowedder, advocaat bij het Oberlandesgericht Karlsruhe, en de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur N. Koch als gemachtigde, bijgestaan door I. Pernice, lid van de juridische dienst van de Commissie.

Verweerster in het hoofdgeding heeft ter terechtzitting verklaard, zich aan te sluiten bij de mening van de Commissie omtrent de eerste vraag. De Société de Vente de Ciments et Bétons de l'Est zou in 1979 een omzet van 475 miljoen FF hebben behaald; het mededingingsprobleem zou niet alleen kwantitatief, doch ook kwalitatief moeten worden benaderd.

Weliswaar gaat het slechts om 40 000 ton cement per jaar, maar dit toont aan dat de Franse cementindustrie, die een grote produktiecapaciteit bezit doch over geringe afzetmogelijkheden beschikt, slechts kleine hoeveelheden aan de Bondsrepubliek Duitsland levert. Het is de vraag, waarom een koopovereenkomst voor geringe hoeveelheden werd gesloten en vervolgens werd opgezegd, omdat de cement niet door de koper zelf werd gebruikt maar werd doorverkocht. Dit is een beperking van het gebruik van deze cement. Het fundamentele probleem van de cementindustrie is, dat een bedrijf de markt te zijnen behoeve kan afschermen door overeenkomsten voor kleine hoeveelheden te sluiten.

De tweede en de derde vraag dienen naar nationaal recht te worden beoordeeld.

De advocaat-generaal heeft ter terechtzitting van 16 november 1983 conclusie genomen.

In rechte

1 Bij beschikking van 1 december 1982, ingekomen ten Hove op 5 december daaropvolgende, heeft het Oberlandesgericht Saarbrücken krachtens artikel 177 EEG-Verdrag drie prejudiciële vragen gesteld over de uitlegging van artikel 85 EEG-Verdrag, ten einde de verenigbaarheid met deze bepaling van een verkoop- en leveringsovereenkomst en de gevolgen van een eventuele nietigheid van die overeenkomst te kunnen beoordelen.

2 De vragen zijn gerezen in een geding tussen de Société de Vente de Ciments et Bétons de l'Est SA, gevestigd in Frankrijk, verzoekster in het hoofdgeding, die zich bezighield met de verkoop van cement, en Kerpen & Kerpen GmbH & Co. KG, gevestigd in de Bondsrepubliek Duitsland, verweerster in het

hoofdgeding, inzake een op 30 maart 1978 gesloten overeenkomst voor de jaarlijkse levering van circa 40 000 ton cement gedurende een periode van vijf jaar.

3 Bij deze overeenkomst verbond verweerster in het hoofdgeding, die werd aangewezen als alleenimporteur in de Bondsrepubliek Duitsland, zich ertoe,

— het geleverde cement hoofdzakelijk te gebruiken om in haar eigen behoeften te voorzien;

— het van verzoekster betrokken cement niet in Saarland te verkopen, en

— bij leveranties in Karlsruhe en omgeving de belangen van het gedeeltelijk aan verzoekster in het hoofdgeding toebehorende bedrijf te Wössingen (BRD) te ontzien en daar slechts na ruggespraak met verzoekster nieuwe afnemers te werven.

4 Nadat Kerpen & Kerpen een gedeelte van de voor 1978 overeengekomen hoeveelheid had afgenomen en contant had betaald, werd haar tussen augustus en oktober 1978 in totaal nog 6 051,29 ton cement ter waarde van 392 224,42 DM geleverd, dat zij evenwel niet betaalde. Verzoekster in het hoofdgeding zegde de overeenkomst van 30 maart 1978 op 31 oktober 1978 op en vorderde betaling van genoemd bedrag van 392 224,42 DM. Verweerster in het hoofdgeding beriep zich op compensatie van verzoeksters vordering met een uit de opzegging van de overeenkomst voortvloeiende tegenvordering; zij voerde tevens aan, dat de overeenkomst van 30 maart 1978 nietig was wegens strijd met artikel 85 EEG-Verdrag.

5 Toen het Landgericht Saarbrücken verzoekster in het gelijk had gesteld, ging verweerster in hoger beroep. Het Oberlandesgericht Saarbrücken is van oordeel, dat voor de oplossing van het geding uitlegging van het gemeenschapsrecht noodzakelijk is, en heeft het Hof de volgende prejudiciële vragen gesteld:

1. Moet artikel 85 EEG-Verdrag aldus worden uitgelegd, dat als nietig is te beschouwen een voor vijf jaar gesloten overeenkomst betreffende een jaarlijks te leveren hoeveelheid van circa 40 000 ton, waarbij een in de Bondsrepubliek Duitsland gevestigd bedrijf zich tegenover een in Frankrijk gevestigd cementverkoopbedrijf verplicht, het betrokken cement niet in Saarland te leveren, alsmede om bij leveranties in Karlsruhe en omgeving terughoudendheid te betrachten met het oog op het — gedeeltelijk aan de Franse onderneming toebehorende — bedrijf te Wössingen (BRD) en daar slechts na ruggespraak met het Franse bedrijf nieuwe afnemers te werven?

2. Zo genoemde overeenkomst als raamovereenkomst moet worden gekwalificeerd en krachtens artikel 85, lid 2, nietig is, zijn dan ook de ter uitvoering van deze overeenkomst gesloten afzonderlijke koopovereenkomsten als nietig te beschouwen?

3. Zo vraag 1 bevestigend wordt beantwoord, moet dan artikel 85, lid 2, EEG-Verdrag aldus worden uitgelegd, dat de aldaar voorziene nietigheid van dien aard is, dat zij ook geldt voor de ter uitvoering van de verbintenis verrichte levering van de zaak, in die zin dat de leverancier, voor zover hij leveranties heeft verricht, geen herstel van de oude toestand (van vóór de nietige koopovereenkomst) — in de Bondsrepubliek Duitsland volgens de beginselen van de ongerechtvaardigde verrijking — zal mogen vorderen?

De eerste vraag

6 Volgens de rechtspraak van het Hof zijn clausules in leveringsovereenkomsten waarin de koper wordt beperkt in zijn vrijheid om de geleverde waar te gebruiken overeenkomstig zijn eigen economische belangen, beperkingen van de mededinging in de zin van artikel 85 EEG-Verdrag. Een overeenkomst waarbij de koper wordt verplicht, de geleverde waar voor zijn eigen behoeften te gebruiken, deze in een bepaald gebied niet door te verkopen en in een ander gebied slechts afnemers te werven na de verkoper daarvan in kennis te hebben gesteld, strekt ertoe, dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhindert.

7 Een dergelijke overeenkomst is derhalve in strijd met artikel 85, lid 1, wanneer zij de handel tussen Lid-Staten ongunstig kan beïnvloeden.

8 Verzoekster in het hoofdgeding betoogt, dat de onderhavige overeenkomst niet valt onder het verbod van artikel 85, gezien de zwakke positie van partijen op de markt voor de betrokken produkten. In de loop van de procedure is hieromtrent onweersproken opgemerkt, dat de Franse cementexport naar de Bondsrepubliek in de betrokken periode ongeveer 350 000 ton per jaar bedroeg. De bij de onderhavige overeenkomst betrokken hoeveelheid bedroeg derhalve meer dan 10 % van de Franse export naar de Bondsrepubliek. Onder deze omstandigheden kan dan ook niet worden gesteld, dat de overeenkomst de handel tussen Lid-Staten niet merkbaar ongunstig kon beïnvloeden.

9 Op de eerste vraag moet derhalve worden geantwoord, dat de bepalingen van een overeenkomst tussen een Franse exporteur en een in de Bondsrepubliek Duitsland gevestigde importeur, die de bij de overeenkomst als alleenimporteur aangewezen koper verplichten om de geleverde waar voor zijn eigen behoeften te gebruiken, deze in een bepaald gebied in de Bondsrepubliek niet door te verkopen en in een ander gebied in de Bondsrepubliek slechts afnemers te werven na de verkoper daarvan in kennis te hebben gesteld, ertoe strekken dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst. Zij zijn derhalve in strijd met artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag en nietig, wanneer de overeenkomst de handel tussen Lid-Staten ongunstig kan beïnvloeden. Wanneer een dergelijke overeenkomst zich uitstrekt tot ongeveer 10 % van de Franse export van de betrokken waar naar de Bondsrepubliek, kan zij de handel tussen Lid-Staten merkbaar ongunstig beïnvloeden.

De tweede en de derde vraag

10 Met deze vragen wenst de nationale rechter te vernemen, welke gevolgen zijn verbonden aan de nietigheid van een dergelijke overeenkomst krachtens artikel 85, lid 2, EEG-Verdrag, inzonderheid ten aanzien van op basis van de overeenkomst geplaatste bestellingen en verrichte leveringen.

11 In het arrest van 25 november 1971 (zaak 22/71, Béguelin, Jurispr. 1971, blz. 949) heeft het Hof verklaard, dat een onder het verbod van artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag vallende overeenkomst nietig is en, aangezien de nietig-

heid een absoluut karakter heeft, zonder effect blijft in de verhouding tussen de contractpartijen. Uit de rechtspraak van het Hof, inzonderheid het arrest van 30 juni 1966 (zaak 56/65, Société Technique Minière, Jurispr. 1966, blz. 391), blijkt voorts, dat de in artikel 85, lid 2, bedoelde nietigheid van rechtswege slechts de bepalingen van de overeenkomst treft, die met artikel 85, lid 1, onverenigbaar zijn. De gevolgen van deze nietigheid voor alle andere onderdelen van de overeenkomst worden niet door het gemeenschapsrecht beheerst. Hetzelfde geldt voor eventuele op basis van een dergelijke overeenkomst geplaatste bestellingen en verrichte leveringen alsmede voor de daaruit voortvloeiende betalingsverplichtingen.

12 Het antwoord op de tweede en derde vraag moet derhalve luiden, dat de in artikel 85, lid 2, EEG-Verdrag bedoelde nietigheid van rechtswege slechts de bepalingen van de overeenkomst treft, die met artikel 85, lid 1, onverenigbaar zijn. De gevolgen van deze nietigheid voor alle andere onderdelen van de overeenkomst en voor eventuele op basis van de overeenkomst geplaatste bestellingen en verrichte leveringen alsmede voor de daaruit voortvloeiende betalingsverplichtingen, worden niet door het gemeenschapsrecht beheerst. Deze gevolgen dienen door de nationale rechter naar nationaal recht te worden beoordeeld.

Kosten

13 De kosten door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening harer opmerkingen bij het Hof gemaakt, kunnen niet voor vergoeding in aanmerking komen. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen.

HET HOF VAN JUSTITIE (Vierde kamer),

uitspraak doende op de door het Oberlandesgericht Saarbrücken bij beschikking van 1 december 1982 gestelde vragen,

verklaart voor recht:

1. De bepalingen van een overeenkomst tussen een Franse exporteur en een in de Bondsrepubliek Duitsland gevestigde importeur, die de bij de overeenkomst als alleenimporteur aangewezen koper verplichten om de geleverde waar voor zijn eigen behoeften te gebruiken, deze in een bepaald gebied van de Bondsrepubliek niet door te verkopen en in een ander gebied van de Bondsrepubliek slechts afnemers te werven na de verkoper daarvan in kennis te hebben gesteld, strekken ertoe dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst. Zij zijn derhalve in strijd met artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag en nietig, wanneer de overeenkomst de handel tussen Lid-Staten ongunstig kan beïnvloeden. Wanneer een dergelijke overeenkomst zich uitstrekt tot ongeveer 10 % van de Franse export van de betrokken waar naar de Bondsrepubliek, kan zij de handel tussen Lid-Staten merkbaar ongunstig beïnvloeden.

2. De in artikel 85, lid 2, EEG-Verdrag bedoelde nietigheid van rechtswege treft slechts de bepalingen van de overeenkomst, die met artikel 85, lid 1, onverenigbaar zijn. De gevolgen van deze nietigheid voor alle andere onderdelen van de overeenkomst en voor eventuele op basis van de overeenkomst geplaatste bestellingen en verrichte leveringen alsmede voor de daaruit voortvloeiende betalingsverplichtingen, worden niet door het gemeenschapsrecht beheerst. Deze gevolgen dienen door de nationale rechter naar nationaal recht te worden beoordeeld.

Koopmans Bahlmann

Pescatore O'Keeffe Bosco

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 14 december 1983.

De griffier
voor deze

H. A. Rühl
Hoofdadministrateur

De president van de Vierde kamer

T. Koopmans